

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN KARIYER GELİŞİMLERİ İLE EBEVEYNE BAĞLANMALARI ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ*

Feride BACANLI**

Mustafa SÜRÜCÜ***

Öz

Bu araştırmanın amacı ilköğretim öğrencilerinin (6, 7 ve 8. sınıflardaki) ebeveynlerine bağlanmaları ile cinsiyetin birlikte kariyer gelişimlerini yordayıp yordamadığını incelemektir. Ayrıca çalışmada ilköğretim öğrencilerinin kariyer gelişimlerini sınıf düzeyine, algılanan akademik başarıya, anne ve babanın öğrenim düzeylerine göre incelemek de amaçlanmıştır. Araştırma grubu 199 ilköğretim (104 kız ve 95 erkek) 6., 7 ve 8. sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmada verilerin toplanmasında Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Ölçeği (EABÖ), Çocuklar İçin Kariyer Gelişimi Ölçeği (ÇKGÖ) ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verileri çözümlemek için Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi, t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. İlköğretim öğrencilerinin EABÖ'nün anneye ve babaya bağlanma alt ölçeklerinden aldıkları puanlar ve cinsiyet birlikte ÇKGÖ puanlarına ilişkin toplam varyansın %13'ünü açıklamıştır. Anneye bağlanma, kariyer gelişiminin en güçlü yordayıcısı olup bunu cinsiyet (kız olmak) izlemiştir. Öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerinin sınıf düzeyine, anne ve babanın öğrenim düzeyine ve algılanan akademik başarıya göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Sonuçlar, kariyer rehberliği ve danışmanlığı ile gelecek araştırmalar için tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Kariyer gelişimi, ebeveyn bağlanma, ilköğretim öğrencileri, çocuklar.

Abstract

The purpose of this study is to examine whether attachment to parents of elementary school students (at 6th, 7th and 8th grade) predict their career development or not. In addition, the purpose of this study is to examine career development of elementary school students according to perceived academic achievement, grade level, education levels of mother and father. The study group consisted of 199 (104 female and 95 male) students from 6th, 7th and 8th grade students in elementary schools. Adolescent Decision Making Questionnaire, Childhood Career Development Scale and Personal Information Form are used to collect data. Simultaneous Multiple Regression Analysis, t test and one way ANOVA are used to analyze data. The attachment to mother and father scales scores and gender together accounted for a significant proportion of the variance (% 13) of the career development scores. The attachment to mother and gender (for girls) is powerful predictors of the career development. There are significantly differences in career development scores of the students according to the grade level, the education levels of mother and father, and perceived academic achievement. Results for career guidance and counselling and future studies are discussed.

Keywords: Career development, attachment to parents, elementary school students, children.

* Bu araştırmanın ilk versiyonu, Dokuz Eylül Üniversitesi'nde 17-19 Ekim 2007 tarihleri arasında İzmir-Çeşme'de düzenlenen IX. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

** Doç. Dr. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Ankara, fbacanli@gazi.edu.tr

*** Arş. Gör. Dr., Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Adıyaman.

Giriş

Bağlanma, çocuğun ilgi-bakım gereksinmelerini karşılayan kişilere yönelik geliştirdiği güçlü duygusal bağlardır (Bowlby, 1982, 1988). Bağlanma objesi, öncelikle anne-babaya bağlanma olmak üzere bireyin yaşamındaki diğer önemli kişiler (bakıcı, ailedeki diğer yetişkinler, arkadaşlar, sevgili vb.) olabilir. Bowlby, Bağlanma Kuramı'nda çocuk ile onu yetiştiren(ler) arasındaki duygusal bağların çocuğun duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimini yaşam boyu etkilediğini belirtmektedir. Bowlby'e göre (1982), çocuklarıyla güvenli bağlanma ilişkisi kurabilen ebeveynler aynı zamanda çocuklarına değerli oldukları, güvende oldukları ve sevildiklerine ilişkin güvence hissini de vermiş olurlar. Bu güvence hissi içinde yetişen çocuklar yaşamda başarılı olmak için gerekli olan özgüvenlerini kazanırken, paralelinde psikolojik sağlıklarını da korurlar. Nitekim, ebeveynlere güvenli bağlanma ile sağlıklı psikolojik gelişim arasında pozitif güçlü ilişkiler bulunmuştur (Main, Kaplan ve Cassidy, 1985; Thompson, 1999; Allen, Moore, Kupermine ve Bell, 1998). Örneğin, ebeveynlerine güvenli bağlanma geliştiren çocuklar, ebeveynlerini stres ve gerilim anlarında güvenli bir sığınak, oyun oynarken ya da stres hissetmedikleri durumlarda ise güvenli bir "keşif üssü" olarak görürler. Bowlby'e göre (1973) çocukluktaki bağlanma ilişkileri gelecekte yaşam boyu sürecek ilişkilerin ilk temelini oluşturur. Pozitif bağlanma ilişkileri bireylerin çevrelerini araştırmaya yönelik öğrenme yaşantılarının güvenli bir şekilde algılanmasını sağlar. Böylece olumlu öğrenme yaşantılarına güven duygularıyla bağlanan bireyler olumlu öz yetkinlik beklentileri ve olumlu sonuç beklentilerinin eşliğinde kariyer gelişimlerini araştırabilirler (Hazan ve Shaver, 1990). Bunların yanı sıra bağlanma kuramı (Bowlby, 1982), kariyer seçimiyle ilgili davranışlarda kişilerarası ilişkilerin fonksiyonunu anlamamızı aydınlatmayı amaçlayan araştırmaların pek çoğuna temel oluşturacak kullanışlı bir teorik çerçeve sağlamıştır. Bağlanmanın bireyin zihinsel, duygusal, sosyal gelişimine etkisini inceleyen bazı araştırmacılar (Perrone, Webb ve Jackson, 2007) çocuğun ebeveynleri ve yakınındaki diğer önemli rol modelleri ile kurduğu bağlanma yaşantılarının, kariyer gelişimlerini etkileyebileceğini ileri sürmektedirler.

Bağlanma kuramına göre çocukluk ebeveyn ve çocuk ilişkileri açısından kritik ve önemli bir gelişim dönemidir (Ainsworth, 1989; Bowlby, 1982). Kariyer gelişiminde ve seçiminde çocuk ve aile ilişkilerine odaklanan Roe'ya (1956) ve mesleki gelişim kuramcılarından Ginzberg, Ginsburg, Axelrad ve Herma (1951), Gottfredson (2002) ve Super'a göre (1957, 1990) de Büyüme Evresi (0-14) adını verdikleri çocukluk, kariyer gelişimi için oldukça önemli ve kritik zamandır.

Çocukların kariyer gelişmelerinin nasıl oluştuğunu inceleyen kariyer gelişimi kuramcıları ve araştırmacılar çocukların kariyer gelişiminde ebeveylelerinin ve aile ilişkilerinin önemli rolleri olduğunu ileri sürmektedirler (Roe, 1956; Trice, Hughes, Odom, Woods ve McClellan, 1995). Çocuklar, benlik kavramları ve kariyer gelişimiyle ilgili diğer davranışları, özellikle ebeveylelerinin ve yaşamlarındaki diğer önemli kişilerin davranışlarını gözlemek, model almak gibi çeşitli yollarla öğrenirler (Bandura, 1986; Lent, Brown ve Hackett, 1994). Kısacası, kariyer gelişimi başta aile, akranlar, okul ve toplum gibi çeşitli sosyal kurumların oluşturduğu örüntüler içinde gerçekleşir. Yine kariyer gelişimi kuramcılarından Super (1990) kariyer gelişimiyle ilgili önemli kavramların (örneğin, benlik kavramı, rol modelleri, ilgiler ve benzerleri) ve tutumların (örneğin, çalışmaya karşı olumlu tutum geliştirme) ilk biçimlendiği dönemin çocukluk yılları olduğunu belirtmektedir.

Super (1990) çocukluk kariyer gelişiminin ihmal edildiğini ileri sürerek çocukluk kariyer gelişimini (mesleki olgunluğun gelişimini) irdeleyen dokuz boyutlu kariyer gelişimi modelini geliştirmiştir. Super, büyüme evresindeki çocukların kariyer gelişmelerinin merak, araştırma, benlik kavramı, denetim odağı, ilgiler, planlılık, zaman perspektifi ve kariyer hakkında bilgi ve anahtar figürler (rol modelleri) olarak adlandırdığı dokuz boyuttan oluştuğunu belirlemiştir. Super'a göre bu dokuz boyuttaki belirlediği davranışları, içinde bulunduğu dönemde kazanabilen çocukların kariyer gelişmelerinin kendilerinden beklenen düzeyde olabileceğini belirtmektedir. Bu dokuz boyuttaki davranışları kazanabilen çocukların hem de sosyal problemleri daha başarılı bir şekilde çözebileceklerini ve sağlıklı karar verebilme bilgi ve becerilerine sahip olabileceklerini belirtmektedir. Dolayısıyla Super, çocukluk dönemindeki kariyer gelişimini zenginleştirmenin bireyin sonraki dönemlerdeki kariyer gelişimine temel oluşturduğunu belirtmektedir.

İşte geçen asrın sonlarında bir yandan Super'ın çocukluk kariyer gelişiminin sonraki dönemleri çok etkileyeceğine ilişkin teorik görüş ve araştırmaları, diğer yandan kariyer gelişimi ve seçiminde çocuk yetiştirme stil veya tutumlarının (Tracey, Lent, Brown, Soresi ve Nota, 2006), aile yapısı veya ilişkilerinin (Hargrove, Inman ve Crane, 2005; Hargrove, Creagh ve Burges, 2002) ve ebeveyleylerden algılanan sosyal desteğin (K.M.O'Brien, Friedman, Tipton ve Linn, 2000) etkilerini inceleyen araştırmaların sonuçları kariyer gelişiminde ve seçiminde aile içi ilişkilerin etkisinin çocukluk dahil tüm gelişim dönemlerinde araştırılmasının önemini ortaya koymuştur. Nitekim bazı teorisyen ve araştırmacılar bağlanma kuramını kariyer gelişimi ve seçimi sürecine uygulayan araştırmalar yapmışlardır (Blustein, Prezioso ve Schultheiss, 1995; Blustein, Walbridge, Friedlander,

Palladino, 1991; Kenny, 1990; Ketterson ve Blustein, 1997). Bu araştırmacılar dan Blustein ve diğerleri (1995) anne ve babaya güvenli bağlanmanın özelliklerinin bireyin kendisini, çevresini ve eğitim olanaklarını araştırmasını geliştireceği hipotezini test etmişlerdir. Diğer araştırmaların sonuçları da bağlanma ve kariyer planlama (Kenny, 1990), kariyer seçimine bağlanmayı güçlendirme (Blustein ve diğerleri, 1991), çevreyi araştırma (Ketterson ve Blustein, 1997) ve kariyer seçimine uyum (O'Brien, 1996) arasında ilişkiler buldular. Bu araştırmaların daha çok ergen üniversite öğrencisi veya yetişkin örneklemi üzerinde yapıldığı ve çocukların ihmal edildiği söylenebilir.

Çocukluk dönemi kariyer gelişiminin özelliklerini ve kariyer gelişimine aile içi ilişkilerin, özellikle ebeveyne bağlanmanın etkisini inceleyen yurt dışında ve Türkiye'de bir araştırma yapılmamıştır. Oysa yukarıda da anlatıldığı gibi çocukluk dönemi kariyer gelişimi ve ebeveyne bağlanma özellikleri sonraki gelişim dönemlerindeki kariyer gelişimini özellikle kariyer seçimini etkilemektedir. Bu nedenle bu araştırmanın amacı ilköğretim öğrencilerinin (6, 7 ve 8. sınıflardaki) ebeveynlerine bağlanmaları ile cinsiyetin birlikte kariyer gelişimlerini yordayıp yordamadığını incelemektir. Ayrıca araştırmada ilköğretim öğrencilerinin kariyer gelişimlerini sınıf düzeyine, algılanan akademik başarıya, anne ve babanın öğrenim düzeylerine göre incelemek de amaçlanmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarının ergenliğe hazırlanan 12-14 yaşlar arasındaki çocukların kariyer gelişimlerinde ebeveynlerden hangisine bağlanmanın daha önemli rol oynadığını anlamamızı sağlayacağı beklenmektedir. Bunun yanısıra bu araştırmanın kariyer gelişiminde cinsiyetin, akademik başarının sınıf düzeyinin ve ebeveynlerin eğitim düzeylerinin rollerini anlamamızı, bu konularda ilgili literatüre ve gelecek araştırmalara yönelik teorik bilgiler sunacağı beklenmektedir. Ayrıca, psikolojik danışmanların, çocukların kariyer gelişimlerini zenginleştirmeye yönelik mesleki grup rehberliği, mesleki grupla psikolojik danışma ve benzeri yardım yöntemlerini planlarken ve programlarken çocukların ebeveyne bağlanma düzeylerini dikkate almalarına yönelik bilgiler sağlayacağı beklenmektedir.

Yöntem

Katılımcılar

Bu araştırmaya 202 öğrenci (106 kız ve 96 erkek) katılmıştır. Ancak veriler değerlendirilirken, ölçme aracının hatalı cevaplandırılması nedeniyle 3 öğrenci (2 kız ve 1 erkek) analiz sürecine alınmamıştır. Dolayısıyla araştırma grubu 104 kız

(%52,3) ve 95 erkek (% 47,7) olmak üzere toplam 199 ilköğretim öğrencisinden oluşmaktadır. Bu öğrenciler, 3 devlet okulunun 6, 7 ve 8. sınıflarında öğrenim görmekteydiler. Katılımcıların yaşları 12-14 arasında değişmekte olup, yaş ortalamaları 12.88 ve standart sapması .859'dur.

Veri Toplama Araçları

Çocuklar İçin Kariyer Gelişimi Ölçeği (ÇKGÖ)

ÇKGÖ'nün orijinali Schultheiss ve Stead tarafından 0-14 yaşlar arasındaki çocukların kariyer gelişimlerini ölçmek için geliştirilmiştir. Bacanlı, Özer ve Sürücü (1990) ÇKGÖ'yü Türkiye'deki aynı yaştaki çocuklara uyarlamışlardır. ÇKGÖ'nin teorik temeli Super'in (1990) çocukluktaki kariyer gelişimi modeline dayandırılmıştır. ÇKGÖ 52 maddeden oluşan 3'lü likert tipi bir ölçek olup, toplam 52 maddeden oluşmaktadır. Türkçe ÇKGÖ'nün yapı geçerliğini belirlemek için $n = 2500$ ilköğretim öğrencisinden (4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflardaki) elde edilen verilere açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri uygulanmıştır. Her iki analiz sonuçları da ÇKGÖ'nün orijinali gibi sekiz alt faktörden oluştuğunu ortaya koymuştur. Bu sekiz faktörlü yapı hem ölçeğin dayandırıldığı teorik modellerle (Super, 1990) hem de orijinal ÇKGÖ'nün yapısı ile uyum göstermiştir. ÇKGÖ'nün faktörleri; *planlama*: çocukların geleceği planlamalarının önemini içeren 11 maddeden, *benlik kavramı*: benlik bilgisinin farkındalığını değerlendiren 6 maddeden, *bilgi*: meslekler hakkındaki bilgileri kullanmayı ve öneminin farkında olmayı içeren 6 maddeden, *ilgiler*: çocukların hoşlandıkları etkinliklerin farkında olmalarını içeren 6 maddeden, *denetim odağı*: çocukların yaşamlarında karşılaştıkları olaylara ilişkin içsel kontrollerini değerlendiren 7 maddeden, *merak/araştırma*: çocukların okulda ve oyunlarındaki merak veya araştırma davranışlarını içeren 7 maddeden, *anahtar figürler*: çocukların rol modellerini yani kime benzemek istediklerini içeren 5 maddeden, *zaman perspektifi*: çocukların içinde buldukları anı geleceklere nasıl yansıttıklarını içeren 4 maddeden oluşmaktadır. ÇKGÖ'nün Türkçe formunun güvenilirliğini belirlemek için Cronbach'ın Alpha katsayısı ile ölçeğin tümü ve alt ölçeklere ilişkin iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. Türkçe ÇKGÖ'nün tümü ve alt ölçekleri için Cronbach Alpha değerleri sırasıyla; ölçeğin tümü ($\alpha = .78$), bilgi ($\alpha = .64$), merak/araştırma ($\alpha = .60$), ilgiler ($\alpha = .64$), denetim odağı ($\alpha = .76$), anahtar figürler ($\alpha = .49$), zaman perspektifi ($\alpha = .65$), planlama ($\alpha = .81$) ve benlik kavramı ($\alpha = .73$) bulunmuştur. Türkçe ÇKGÖ'nün geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına ilişkin bulgular bu ölçeğin doyurucu geçerlik ve güvenilirlik değerlerine sahip olduğunu göstermiştir.

Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri Kısa Formu

Orijinali Raja, McGee ve Stanton tarafından geliştirilen Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanteri-Kısa Formu (EABE-KF), Günaydın, Selçuk, Sümer ve Uysal (2005) tarafından Türkiye'deki ergen öğrencilere uyarlanmıştır. EABE-KF her biri dört madde içeren Güven, İletişim ve Yabancılaşma alt ölçeklerinden oluşmaktadır (Günaydın, Selçuk, Sümer ve Uysal, 2005). Ölçeğin Türkçeye uyarlanması sürecinde geçerliği için önce standart çeviri-tekrar çeviri yöntemi kullanılarak Türkçeye çevirisi yapılmıştır. EABE-KF'nin faktör yapısını belirlemek için açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. EABE-KF'nin güven, iletişim ve yabancılaşma alt ölçekleri Türk örnekleme için ortaya çıkmamıştır. Analiz sonuçları tek faktörlü çözümde toplam varyansın anne formu için % 43,45'ini, baba formu için % 46,52'sini açıkladığı görülmüştür. EABE-KF'nin, anneye bağlanma ve babaya bağlanma formları 12'şer maddeli 7 derecelmeli likert tipi ölçeklerdir. Bu alt ölçeklerden alınabilecek en yüksek puan 84'tür. Anne ve babaya bağlanma formlarından alınan yüksek puan bağlanma düzeyinin arttığını, düşük puan da tersini göstermektedir. EABE-KF'nin güvenilirliği için anne-baba alt ölçeklerinin içtutarlığı Cronbach alfa değerleri hesaplanarak belirlenmiştir. Anneye bağlanma formu için Cronbach alfa içtutarlık katsayısı .88, babaya bağlanma formu için ise .90 olarak bulunmuştur. Anneye bağlanma formunun güvenilirliği için testin tekrarı tekniği ile belirlenen kararlılık katsayısı .87, babaya bağlanma formu için ise .88 bulunmuştur. Araştırmacılar bu bulgulara dayanarak EABE-KF'nin psikometrik özelliklerinin araştırmalarda kullanılabilir nitelikte olduğunu ifade etmektedirler.

İşlem

Ölçme araçları, okul psikolojik danışmanları tarafından uygulama günü sınıfında bulunan ve araştırmaya katılmaya gönüllü öğrencilere uygulanmıştır. Uygulama öncesinde ÇKGÖ ve EABE-KF'nin yönergeleri uygulayıcılar tarafından okunmuş ve araştırmanın amacı hakkında kısa bilgi verilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada öğrencilerin EABE-KF'nin anne ve babaya bağlanma ölçekleri puanlarının ve cinsiyetlerinin (yordayıcı değişkenler) birlikte ÇKGÖ toplam puanlarını (yordanan değişken) yordayıp yordamadıklarını belirlemek için önce bu değişkenler arası korelasyonlar Pearson Korelasyon tekniği ile belirlenmiştir. Sonra da verilere çoklu doğrusal regresyon tekniği uygulanmıştır.

Ayrıca ÇKGÖ toplam puanlarının demografik değişkenlere göre karşılaştırılmasında t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Post hoc testi olarak da Scheffe testi kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırma grubundaki ilköğretim öğrencilerinin EABE-KF'nin anneye ve babaya bağlanma ölçekleri puanları ile ÇKGÖ toplam puanlarına uygulanan Pearson korelasyon analizi sonuçları, EABE-KF'nin ölçeklerine ve ÇKGÖ'ye ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapmalar ve öğrenci sayısı Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1

ÇKGÖ ve EABE-KF'ye İlişkin Betimsel İstatistikler ve Korelasyonlar

		1	2	3
n				
1. ÇKGÖ-Toplam	199			
2. EABE-KF -Anneye Bağlanma	199	.31**		
3. EABE-KF -Babaya Bağlanma	199	.24**	54**	
\bar{X}		136.70	65.26	61.83
SS		10.75	11.09	12.67

** p< .01

Tablo 1'de görüldüğü gibi araştırma grubundaki öğrencilerin ÇKGÖ toplam puanına ilişkin $\bar{X}=136.70$, $SS=10.75$ 'tir. Bu öğrencilerin EABE-KF'nin anneye bağlanma puanına ilişkin $\bar{X} = 65.26$, babaya bağlanma için $\bar{X} = 61.83$ 'tür. Anne ve babaya bağlanma ölçeklerinden alınabilecek en yüksek puan 84'tür. Bu ölçeklerden ortalamanın üstünde puan almak bireyin anne ve babaya güvenli bağlandığını göstermektedir. Dolayısıyla bu araştırma grubundaki öğrencilerin anne ve babalarına güvenli bağlandıkları ve anneye bağlanma puan ortalamalarının babaya bağlanma puan ortalamalarından yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 1'de de görüldüğü gibi araştırma grubundaki öğrencilerin ÇKGÖ toplam puan ortalamaları ($\bar{X}=136.70$) ile anneye ($\bar{X} = 65.26$) ve babaya

($\bar{X}=61.83$) bağlanma puan ortalamaları arasındaki korelasyon katsayılarının sırasıyla $r=.31$ ve $r=.24$ orta düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı ($p<.01$) oldukları görülmektedir.

Araştırmanın yordayıcı değişkenlerine (anneye ve babaya bağlanma ve cinsiyet) ilişkin puanlara ve yordanan değişkenlere (ÇKGÖ toplam puanlarına) uygulanan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda regresyon modeli ortaya çıkmıştır. Bu modelin çoklu korelasyon ve çoklu belirtme katsayılarına ilişkin bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

ÇKGÖ Toplam Puanlarının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları ve Regresyon Eşitliği

Yordayıcı Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
Standart	112.843	4.634		24.352	.000
Cinsiyet*	3.692	1.443	.17	2.559	.011
Anneye bağlanma	.268	.077	.28	3.478	.001
Babaya bağlanma	.071	.067	.08	1.061	.290

Not. $R=.36$; $R^2=.13$; $F=9.795$; $p<.001$

*Kız

Tablo 2 incelendiğinde regresyona giren anneye bağlanma, babaya bağlanma ve cinsiyet (yordayıcı/bağımsız) değişkenleri birlikte ÇKGÖ toplam puanını (yordanan/bağımlı değişkeni) anlamlı olarak yordamıştır (Çoklu $R=.36$; $R^2=.13$; $F=9.795$; $p<.001$). Bu bulgu anneye ve babaya bağlanma ve cinsiyet değişkenlerinin birlikte ÇKGÖ’den alınan puanlara ilişkin toplam varyansın %13’ünü açıkladığını göstermektedir. Anneye bağlanma ($\beta=.28$) ÇKGÖ’nün en güçlü yordayıcısı olup bunu cinsiyet (kız olmak) ($\beta=.17$) izlemektedir. Babaya bağlanma ($\beta=.08$)’in kendi başına ÇKGÖ’yü yordama oranı anlamlılık düzeyine ($p>.05$) ulaşamamıştır.

Araştırma grubundaki ilköğretim öğrencilerinin ÇKGÖ toplam puanlarının sınıf düzeyine, algılanan akademik başarı düzeyine, baba ve anne öğrenim

düzelelerine göre ortalamaları, standart sapmaları ve öğrenci sayıları ile ilgili betimsel istatistikler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3

İlköğretim Öğrencilerinin ÇKGÖ Toplam Puanlarının Sınıf Düzeyine, Algılanan Akademik Başarı Düzeyine ve Anne ve Baba Öğrenim Düzeylerine Göre Ortalamaları, Standart Sapmaları ve n Değerleri

Sınıf	n	\bar{X}	SS	Akademik Başarı Algısı	n	\bar{X}	SS
6. Sınıf	86	137.40	8.62	Çok İyi	35	139.17	10.95
7. Sınıf	74	138.80	11.19	İyi	122	138.06	9.46
8. Sınıf	39	131.18	12.42	Kötü	41	130.44	12.15
Toplam	199	136.70	10.75	Toplam	198	136.68	10.77

Baba öğrenim Düzeyi	n	\bar{X}	SS	Anne Öğrenim Düzeyi	n	\bar{X}	SS
İlkokul/ Ortaokul mezunu	87	133.52	10.64	İlkokul/ Ortaokul mezunu	130	135.28	10.54
Lise mezunu	70	141.40	10.24	Lise ve üstü mezunu	69	139.36	10.70
Yüksek okul (Üniversite) mezunu	40	135.48	9.31				
Toplam	197	136.72	10.80	Toplam	199	137.32	10.62

Tablo 3 incelendiğinde ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin ÇKGÖ toplam puanlarının ortalaması (\bar{X})= 137.40, 7. sınıf ÇKGÖ toplam puanlarının ortalaması (\bar{X})= 138.80 ve 8. sınıf ÇKGÖ toplam puanlarının ortalaması (\bar{X})=131.18'dir. Akademik başarısını "çok iyi" algılayan öğrencilerin ÇKGÖ toplam puanlarının ortalaması (\bar{X})=139.17, "iyi" algılayan öğrencilerin ÇKGÖ toplam puanlarının ortalaması (\bar{X})=138.06 ve "kötü" algılayan öğrencilerin ÇKGÖ toplam puanlarının ortalaması (\bar{X})=130.44'tür. Baba öğrenim düzeyi; ilkokul/ ortaokul olan öğrencilerin ÇKGÖ toplam puanlarının ortalaması (\bar{X})= 133.52, lise olan

öğrencilerin ÇKGÖ toplam puanlarının ortalaması (\bar{X})= 141.40 ve yüksek okul veya üniversite olan öğrencilerin ÇKGÖ toplam puanlarının ortalaması (\bar{X})= 135,48'dir. Anne öğrenim düzeyi ilkokul/ortaokul olan öğrencilerin ÇKGÖ toplam puanlarının ortalaması (\bar{X})= 135.28 ve anne öğrenim düzeyi lise ve üstünde olan öğrencilerin ÇKGÖ toplam puanlarının ortalaması (\bar{X})= 139.36'dır.

ÇKGÖ toplam puanlarının öğrencilerin sınıf düzeylerine, algılanan akademik başarı düzeylerine, baba ve anne öğrenim düzeylerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için verilere uygulanan tek yönlü ANOVA sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4

Sınıf Düzeylerine, Algılanan Akademik Başarı Düzeyine ve Baba Öğrenim Düzeylerine Göre İlköğretim Öğrencilerinin ÇKGÖ toplam Puanları Uygulanan Tek Yönlü Anova Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p	Farkın Kaynağı
Sınıf	Gruplararası	1555.648	2	777.824	7.151	.001	6-8
	Gruplariçi	21318.261	196	108.767			7-8
	Toplam	22873.910	198				
Akademik Başarı Algısı	Gruplararası	2045.646	2	1022.823	9.585	.001	1-3
	Gruplariçi	20809.667	195	106.716			2-3
	Toplam	22855.313	197				
Baba öğrenim Düzeyi	Gruplararası	2487.582	2	1243.791	11.850	.001	2-1
	Gruplariçi	20362.499	194	104.961			
	Toplam	22850.081	196				

***p< .001

Tablo 4 incelendiğinde; araştırma grubundaki öğrencilerin sınıf düzeyine göre ÇKGÖ toplam puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları, F değerinin anlamlı olduğunu göstermiştir, F(2,196)=7,151, p<.001. Bu bulgu; öğrencilerin ÇKGÖ toplam puanları üzerinde sınıf düzeyinin anlamlı bir etkisinin

olduğunu göstermektedir. ÇKGÖ toplam puan ortalamaları arasındaki farkın hangi sınıflar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Scheffe testi sonuçları 6. sınıf ÇKGÖ toplam puanlarının ortalaması (\bar{X})= 137.40 ile 8. sınıf ÇKGÖ toplam puanlarının ortalaması (\bar{X})= 131.18 arasındaki farkın 6.22 olduğunu göstermiştir. Bu fark 6. sınıf lehine .05 düzeyinde anlamlıdır. 7. sınıf ÇKGÖ toplam puan ortalaması (\bar{X})= 138.80 ve 8. sınıf ÇKGÖ toplam puanlarının ortalaması (\bar{X})= 131.18 arasındaki fark 7.62 olup bu fark 7. sınıf lehine .001 düzeyinde anlamlıdır.

Öğrencilerin ÇKGÖ toplam puanlarına algılanan akademik başarı düzeyine göre uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları F değerinin anlamlı olduğunu göstermiştir $F(2,195)=9.585$, $p<.001$. ÇKGÖ toplam puan ortalamaları arasındaki farkın hangi akademik başarı algı düzeyleri arasında olduğunu belirlemek için yapılan Scheffe testi sonuçları akademik başarıyı “çok iyi” algılayanların ÇKGÖ toplam puanlarının ortalaması (\bar{X})= 139.17 ile akademik başarıyı “kötü” algılayanların ÇKGÖ toplam puan ortalaması (\bar{X})= 130.44 arasındaki farkın 8.73 olduğunu göstermiştir. Bu fark akademik başarıyı “çok iyi” algılayanlar lehine olup .001 düzeyinde anlamlıdır. Akademik başarıyı “iyi” algılayanların ÇKGÖ toplam puanlarının ortalaması (\bar{X})= 138.06 ile “kötü” algılayanların ÇKGÖ toplam puanlarının ortalaması (\bar{X})= 130.44, arasındaki fark 7.62 olup bu fark akademik başarıyı “iyi” olarak algılayanlar lehine .001 düzeyinde anlamlıdır.

Araştırma grubundaki öğrencilerin ÇKGÖ toplam puanlarına baba öğrenim düzeyine göre uygulanan tek yönlü varyans analizi sonuçları F değerinin anlamlı olduğunu göstermiştir, $F(2,194)=11.850$, $p<.001$. Bu bulgu; öğrencilerin ÇKGÖ toplam puanları üzerinde baba öğrenim düzeyinin anlamlı bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Baba öğrenim düzeyinde gözlenen puan ortalamaları arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçları, baba öğrenim düzeyi lise mezunu olan öğrencilerin ÇKGÖ toplam puanlarının ortalaması (\bar{X})= 141,40 ve baba öğrenim düzeyi İlkokul/ Ortaokul mezunu olan öğrencilerin ÇKGÖ toplam puanlarının ortalaması (\bar{X})= 133.52 arasındaki fark 7.88’dir. Bu fark baba öğrenim düzeyi lise olanlar lehine .001 düzeyinde anlamlıdır.

Araştırma grubundaki anne öğrenim düzeyi ilkokul/ortaokul olan öğrencilerin ÇKGÖ puan ortalaması (\bar{X})= 135.28 ile anne öğrenim düzeyi lise ve

üstündeki öğrencilerin ÇKGÖ puan ortalaması (\bar{X})= 139.36 arasındaki farkı belirlemek için verilere uygulanan t testi sonuçlarına göre $t = -2.58$ bulunmuştur. Bu fark .01 düzeyinde anlamlıdır. Bu bulgu anne öğrenim düzeyi lise ve üstünde olan öğrencilerin ÇKGÖ puan ortalamalarının ilkokul/ortaokul olanlarındakinden anlamlı olarak yüksek olduğunu göstermektedir.

Tartışma

Bu araştırmanın bulguları beklendiği yönde ilköğretim öğrencilerinin (6, 7, 8. sınıflardaki) ebeveynlere (anne ve baba) bağlanma ve cinsiyetlerinin birlikte kariyer gelişim puanlarına ilişkin toplam varyansın %13'ünü açıkladığını göstermiştir. Bu bulguya dayanarak araştırmaya katılan ilköğretim öğrencilerinin (12-14 yaşlarındaki) araştırma/merak, benlik kavramı, denetim odağı, araştırma, bilgi, ilgiler, zaman perspektifi ve planlılık davranışlarından oluşan dokuz boyutlu kariyer gelişimlerinde ebeveyne bağlanmalarının ve cinsiyetlerinin küçük fakat önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Bu bulgu bir yandan, bu araştırmanın kuramsal temelini oluşturan bağlanma kuramının ve kariyer gelişimi kuramlarının görüşlerini desteklemiştir. Daha açık bir anlatımla, bu araştırmanın bu bulgusu Bowlby'nin (1982) çocuğun veya ergenin ebeveynlere güvenli veya güvensiz bağlanmasının onların duygusal gelişimleri başta olmak üzere kariyer gelişimi gibi diğer gelişim alanlarında da önemli rol oynadığına ilişkin görüşleri desteklemektedir. Bu bulgu, kariyer gelişiminde aile yapısı, aile içi ilişkiler ve özellikle çocuk, ergen ve ebeveyn ilişkilerinin önemli rol oynadığını ileri süren kariyer gelişim kuramcılarının (örneğin; Ginzberg ve diğerleri, 1951; Super, 1990; Roe, 1956) görüşlerini de desteklemektedir.

Diğer yandan araştırmanın bu bulgusu, son ergenlik dönemindeki üniversite öğrencilerinin ebeveynlere güvenli bağlanmanın; kariyer karar verme yetkinlik beklentisine ilişkin varyansın %8'sini (Wolpe ve Betz, 2004) ve %12'sini (Ryan, Solberg ve Brown, 1996), kendini tanıma ve kariyerleri tanıma gereksinimlerine ilişkin varyansın %9'unu (Tokar, Withrow, Hall ve Moradi, 2003) açıkladıklarını bulan araştırmaların sonuçlarını desteklemektedir.

Bu araştırmada ilköğretim öğrencilerinin kariyer gelişimlerinin tek başına en güçlü yordayıcısının anneye güvenli bağlanma olduğu ve bunu cinsiyetin (kız olmak) izlediği bulunmuştur. Babaya güvenli bağlanmanın tek başına kariyer gelişimini yordama gücü istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu bulgular, 12-14 yaşlar arasındaki ilköğretim öğrencilerinin kariyer gelişimlerinde anneye güvenli

bağlanmanın babaya güvenli bağlanmaktan daha önemli rol oynadığını göstermektedir. Kız olmanın kariyer gelişiminin anlamlı ve güçlü bir yordayıcısı olması, kariyer gelişiminde cinsiyetin etkili bir rol oynadığını göstermektedir. Bu bulgu kızların fiziksel ve sosyal gelişimlerinin erkeklerinkinden daha hızlı olduğunu, bu durumun kariyer gelişiminde de görüldüğünü ileri süre Super'in (1957, 1990) teorik görüşüyle tutarlıdır.

Bunun yanısıra bu bulgu, Super'in teorik görüşlerini test eden önceki araştırmaların (Luzzo, 1993; Patton ve Creed, 2001) sonuçlarını da desteklemektedirler. Dolayısıyla bu bulguya dayanarak kariyer gelişimini zenginleştirmeyi amaçlayan gelecekte yapılacak uygulamalar ve teorik araştırmalarda kızların kariyer gelişimlerinin erkeklerinkinden daha yüksek olabileceği olasılığının dikkate alınarak düzenlenmesi önerilebilir. Babaya güvenli bağlanma tek başına kariyer gelişimini anlamlı olarak yordamamıştır. Bu bulgu aslında bağlanma ile ilgili literatürdeki çocuklar ve ergenlerin ebeveynlerden daha çok anneye güvenli bağlandıklarını bulan önceki araştırmaların sonuçlarını desteklemektedir. Ayrıca ergenlik öncesi dönemdeki çocuklar babadan ziyade anne ile yakın ilişki içerisindeydiler. Bu araştırmanın katılımcıları da 12-14 yaşlarındaki çocuklardır. Dolayısıyla bu çocukların anneleriyle daha yakın ilişki içinde oldukları ve bu durumun da onların anneye güvenli bağlanmalarına yansıdığı söylenebilir.

Bu araştırmada sınıf düzeyi yükseldikçe ilköğretim öğrencilerinin kariyer gelişimi düzeylerinin anlamlı olarak yükseldiği bulunmuştur. Bu bulgu sınıf düzeyi yükseldikçe mesleki olgunluk düzeyinin de yükseldiğini bulan önceki çeşitli araştırmaların (Crites, 1978; Super ve Nevill, 1984; Kuzgun ve Bacanlı, 2011) sonuçlarını desteklemektedir. Araştırmanın sonuçları akademik başarısını çok iyi algılayan öğrencilerin kariyer gelişimi düzeylerinin kötü ve çok kötü algılayanlardan anlamlı olarak daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bu bulgular öğrencilerin kariyer gelişim düzeylerinin düşme ve yükselmesinde akademik başarılarının önemli bir rolü olduğunu göstermektedir. Bu bulgular ergenlerin ve yetişkinlerin kariyer olgunluğu düzeyleri yükseldikçe akademik başarılarının da yükseldiğini bulan önceki araştırmaların (Savickas, 1984; Kuzgun ve Bacanlı, 2011) sonuçlarına benzemektedir. Bu bulgular ilköğretim öğrencilerin kariyer gelişimlerini zenginleştirmeyi amaçlayan gelecek araştırmalarda ve uygulamalarda akademik başarı ve sosyo-ekonomik düzeyi dikkate alınması gereğini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın sonuçları araştırma grubundaki ilköğretim öğrencilerinin anne ve babalarının eğitim düzeyleri ilköğretim düzeyinden liseye doğru yükseldikçe kariyer gelişim düzeylerinin de anlamlı olarak yükseldiğini göstermiştir. Bu bulgular

anne ve baba eğitim düzeyinin çocuklarının kariyer gelişimlerini zenginleştirmede oldukça önemli rolleri olduğunu göstermektedir. Bunların yanı sıra bu araştırmada ilköğretim öğrencilerinin sınıf düzeyleri yükseldikçe (altıncı sınıftan sekizinci sınıfa doğru) kariyer gelişim düzeylerinin de yükseldiğini göstermiştir. Bu bulgular bir yandan kariyer gelişimi ile ilgili Super'in (1957; 1990) teorik görüşlerini diğer yandan da önceki araştırma sonuçlarını (Patton ve Creed, 2001) desteklemektedir.

Kısacası bu araştırmanın sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, hem gelecek araştırmalara hem de kariyer psikolojik danışmanlığı ve rehberliği alanındaki uygulamalara yönelik önemli doğurgular sunmaktadır. Çünkü bu araştırmanın bulguları ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişimlerinde anneye ve babaya güvenli bağlanmanın önemli rolleri olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla bu bulgular gelecek araştırmalarda anneye ve babaya güvenli bağlanmanın dikkate alınması gereğini ortaya koymaktadır. Bu bulgular aynı zamanda ilköğretim öğrencilerine yönelik kariyer psikolojik danışmanlığı ve rehberliği hizmetleri kapsamında özellikle onların kariyer gelişimlerini zenginleştirmeyi amaçlayacak uygulamalarda, psikolojik danışmanların hem anneye hem de babaya bağlanma düzeylerini dikkate almalarının önemini ortaya koymaktadır. Örneğin psikolojik danışmanlar ilköğretim öğrencilerinin kariyer gelişimlerini zenginleştirmeyi amaçlayan kariyer grup rehberliği, grupla psikolojik kariyer danışmanlığı ya da bireysel kariyer psikolojik danışmanlığı hizmetlerinde anneye ve babaya güvenli bağlanmaya yardımcı olacak etkinliklere yer verebilirler. Ayrıca bu araştırmanın sonuçları kariyer gelişimini inceleyen gerek teorik gerekse uygulamalı çalışmalarda sınıf düzeyinin, akademik başarının, anne ve baba eğitim düzeylerinin kariyer gelişiminde etkili olduğunun dikkate alınmasını ortaya koymuştur.

Bu araştırmanın sonuçlarının ilgili literatüre ve uygulamaya yönelik katkılarına rağmen bazı sınırlılıkları da vardır. Bunlardan birisi araştırmanın gönüllü öğrenciler üzerinde yapılmasıdır. Gelecek araştırmaların küme, oranlı örnekleme yöntemleri ve benzerleri daha gelişmiş yöntemlerle yapılması önerilebilir. Araştırmanın diğer sınırlılığı ise araştırmada kullanılan ebeveyne bağlanma ölçeğinin özellikleri ile ilgilidir. Gelecekte ergenliğe hazırlanan çocuklar üzerinde yapılacak araştırmalarda ebeveyne bağlanmayı çok boyutlu olarak ölçen ve çocuklar için geliştirilen ölçme araçlarının kullanılması önerilmektedir. Böyle özelliklere sahip ölçme araçlarının sonuçları çocukların kariyer gelişimlerinde ebeveyne bağlanmanın hem teorik yapısını hem de pratiğe yönelik doğurgularını daha açık ve anlaşılır anlamamızı sağlayabilir.

Kaynaklar

- Ainsworth, M. D. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist*, 44, 709-716.
- Allen, J. P., Moore, C. W., Kuperminc, G. P. ve Bell, K. (1998). Attachment and adolescent psychosocial functioning. *Child Development*, 69 (5), 1406-1419.
- Armsden, G. C., Greenberg, M. T. (1987). The inventory of parent and peer attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 16, 427-454.
- Bacanlı, F., Özer, A. ve Sürücü, M. (2006) Çocuklar için kariyer gelişim ölçeğinin faktör yapısı ve güvenilirliği. 9. *Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence*, 11, 56-95.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Vol. II. Separation*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss Vol III: Loss: Sadness and depression*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1982). *Attachment and loss: Vol I. Attachment* (Second ed.). New York: Basic Books
- Bowlby, J. (1988). *A secure base*. New York: Basic Books.
- Blustein, D. L., Walbridge, M. M., Friedlander, M. L., Palladino, D. E. (1991). Contributions of psychological separation and parental attachment to the career development process. *Journal of Counseling Psychology*, 38(1), 39-50
- Blustein, D. L., Prezioso, M. S., Schultheiss, D. P. (1995). Attachment theory and career development – Current status and future directions. *Counseling Psychologist*, 23(3), 416-432.
- Crites, J. O. (1978). *Theory and research handbook for the Career Maturity Inventory* (2nd ed.). Monterey, CA: CTB/McGraw-Hill.
- Felsman, D. E., Blustein, D. L. (1999). The role of peer relatedness in late adolescent career development. *Journal of Vocational Behavior*, 54, 279-295.

- Ginzberg, E., Ginsburg, S.W., Axelrad, S., Herma, J.L. (1951). *Occupational choice: An approach to a general theory*. New York: Columbia University Press.
- Gottfredson, L. S. (2002). Gottfredson's theory of circumscription, compromise, and self-creation. In D. Brown & Associates (Eds). *Career Choice and Development* (4th ed.). Bensenville, IL: Scholastic Testing Service.
- Günaydın, G., Selçuk, E., Sümer, N., Uysal, A.(2005). Ebeveyn ve arkadaşlara bağlanma envanteri kısa formu'nun psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16),13-23.
- Hargrove, B. K., Inman, A. G., Crane, R. L. (2005). Family interaction patterns, career planning attitudes, and vocational identity of high school adolescents. *Journal of Career Development*, Vol. 31(4).
- Hoffman, J. (1984). Psychological separation of late adolescents from their parents. *Journal of Counseling Psychology*, 31, 170-178.
- Kenny, M. E. (1990). College seniors' perceptions of parental attachments: The value and stability of family ties. *Journal of College Student Development*, 31, 39-46.
- Kenny, M.E., Rice, K.G. (1995). Attachment to parents and adjustment in late adolescent college students: Current status, applications, and future considerations. *The Counseling Psychologist*, 23, 433-456.
- Ketterson, T. U., Blustein, D. L. (1997). Attachment relationships and the career exploration process. *Career Development Quarterly*, 46, 167-178.
- Kuzgun, Y. ve Bacanlı, F. (2011). *Lise öğrencileri için mesleki grup rehberliği programı ve uygulama kılavuzu: 4. (Gözden Geçirilmiş 3. Baskı)*. Y. Kuzgun ve F. Bacanlı (Dizi Editörleri), Rehberlik ve Psikolojik Danışmada Kullanılan Ölçme Araçları ve Programlar Dizisi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Hargrove, B. K., Creagh, M. G., Burgess, B. L. (2002). Family interaction pattern as predictors of vocational identity and career decision-making self-efficacy. *Journal of Vocational Behavior*, 61 (2), 185-201.
- Hazan, C., Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524.
- Hazan, C., Shaver, P. R. (1990). Love and work: An attachment-theoretical perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 270-280.
- Lee, H. Y., Hughey, K. F. (2001). The relationship of psychological separation and parental attachment to the career maturity of college freshmen from intact families. *Journal of Career Development*, 27, 279-293.

- Lent, R. W., Brown, S. D., Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance [Monograph]. *Journal of Vocational Behavior*, 45, 79-122
- Lopez, F. G. (1989). Current family dynamics, trait anxiety, and academic adjustment: Test of a family-based model of vocational identity. *Journal of Vocational Behavior*, 35, 76-87.
- Lopez, F. G. (2003). The assessment of adult attachment security. In S. J. Lopez & C. R. Snyder (Eds.), *Positive Psychological Assessment: A Handbook Of Models And Measures* (pp. 285-299). Washington, DC: American Psychological Association.
- Luzzo, D. A. (1993). Predicting the career maturity of undergraduates: A comparison of personal, educational, and psychological factors. *Journal of College Student Development*, 34, 271-275.
- Main, M., Kaplan, N. ve Cassidy. J. (1985). Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the level of representation. I. retherton ve E. Waters, (Ed.), *Growing Points Of Attachment Theory And Research. Monographs Of The Society For Research In Child Development*, 50 (1-2), Serial No. 209.
- O'Brien, K. M., Friedman, S. C., Tipton, L. C., Linn, S. G. (2000). Attachment, separation, and women's vocational development: A longitudinal analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 47, 301-315.
- O'Brien, K. M. (1996). The influence of psychological separation and parental attachment on the career development of adolescent women. *Journal of Vocational Behavior*, 48, 257-274.
- Patton, W., Creed, P. A. (2001). Developmental issues in career maturity and career decision status. *The Career Development Quarterly*, 49, 336-351
- Perrone, K. M., Webb, L. K., Jackson, Z. V. (2007). Relationships between parental attachment, work and family roles, and life satisfaction. *Career Development Quarterly*, 55, 237-248.
- Rainey, L. M., Borders, L. D. (1997). Influential factors in career orientation and career aspirations of early adolescent girls. *Journal of Counseling Psychology*, 44, 160-172.
- Ryan, N. E., Solberg, V. S., Brown, S. D. (1996). Family dysfunction, parental attachment, and career search self-efficacy among community college students. *Journal of Counseling Psychology*, 43, 84-89.
- Roe, A. (1956). *The psychology of occupations*. New York: Wiley.

- Savickas, M. L. (1984). Time perspective in vocational maturity and career decisionmaking. *Journal of Vocational Behavior*, 25, 258–269.
- Scott, D. J., Church, A. T. (2001). Separation/attachment theory and career decidedness and commitment: Effects of parental divorce. *Journal of Vocational Behavior*, 58, 328-347.
- Super, D.E. (1957). *The psychology of careers: An introduction to career development*. New York: Harper & Row.
- Super, D. E. (1990). A life-span, life-space approach to career development. In D. Brown, L. Brooks, & Associates (Eds.), *Career Choice and Development* (2nd ed., pp. 197–261). San Francisco: Jossey-Bass.
- Super, D. E., Nevill, D. D. (1984). Work role salience as a determinant of career maturity in high school students. *Journal of Vocational Behavior*, 25, 30-44.
- Thompson, R. A. (1999). Early attachment and later development. J. Cassidy ve P. R. Shaver, (Ed.), *Handbook Of Attachment* içinde (265-286). New York: Guilford Press.
- Tracey, T. J. G.; Lent, R. W., Brown, S. D., Soresi, S., Nota, L. (2006). Adherence to RIASEC structure in relation to career exploration and parenting style: Longitudinal and idiographic considerations. *Journal of Vocational Behavior*, 69 (2), 248-261.
- Trice, A. D., Hughes, M. A., Odom, C., Woods, K., McClellan, N. C. (1995). The origins of children's career aspirations: IV. Testing hypotheses from four theories. *The Career Development Quarterly*, 43, 307-322.
- Tokar, D. M., Withrow, J. R., Hall, R. J., Moradi, B. (2003). Psychological separation, attachment security, vocational self-concept crystallization, and career indecision: A structural equation analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 50, 3-19.
- Vignoli, E., Croity-Belz, S., Chapeland, V., Fillipis, A. D., Garcia, M. (2005). Career exploration in adolescents: The role of anxiety, attachment, and parenting style. *Journal of Vocational Behavior*, 67, 153-168.
- Whiston, S. C., Keller, B. K. (2004). The influences of the family of origin on career development: A review and analysis. *The Counseling Psychologist*, 32, 493-568.
- Wolfe, J. B., Betz, N. E. (2004). The relationship of attachment variables to career decisionmaking self-efficacy and fear of commitment. *Career Development Quarterly*, 52, 363-369.

Summary

**AN EXAMINATION OF THE RELATIONSHIPS BETWEEN
ATTACHMENT TO PARENT AND CAREER DEVELOPMENT OF
ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS***

Feride BACANLI**

Mustafa SÜRÜCÜ***

Attachment is the strong emotional bond that the child develops for the people who meets his care and nursing needs (Bowlby, 1982, 1988). In attachment theory, Bowlby states that emotional bonds between the child and parent(s) affect child's emotional, social and mental development throughout his life. Bowlby (1982) provides a useful institutional framework which intends us to understand the function of interpersonal relationships in behaviors related to career choice and forms a basis for most of the research.

Some researchers who study the effect of attachment on individual's mental, emotional and social development (Perrone, Webb and Jackson, 2007) argue that attachment that the child establishes with his parents and other important role models can affect his life and career choice.

According to Ginzberg, Ginsburg, Axelrad and Herma (1951), Gottfredson (2002) and Super (1990) childhood that they call Growth Phase (0-14 ages) is a quiet important and critical period for career development. Children encounter behaviors related to their working experiences and applying career activities by observing their parents and other adults. They learn the first perceptible knowledge about career in family relations. Therefore, first of all, parents, other adults in family and adults in immediate surroundings become role models in learning behaviors related to career development (Super, 1990).

* Bu araştırmanın ilk versiyonu, Dokuz Eylül Üniversitesince 17-19 Ekim 2007 tarihleri arasında İzmir-Çeşme'de düzenlenen IX. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

** Doç.Dr. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Ankara, fbacanli@gazi.edu.tr

*** Arş. Gör. Dr., Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Adıyaman.

Super (1990) states that career development of children in growth phase consists of nine dimensions as; curiosity, exploration, self concept, focus of control, interests, time perspective and knowledge about career and key figures (role models). According to Super, the career development of children who acquire behaviors in these nine dimensions in its own phase can be on the expected level. Therefore, Super states that enhancing career development in childhood forms basis for child's career development for the next phases.

The results of the research that study the effects of family structure or relations (Hargrove, Inman and Crane, 2005; Hargrove, Creagh and Burges, 2002) and social support obtained from family members on career development and choice (O'Brien, Friedman, Tipton and Linn, 2000) reveal the importance of studying the effects of family on career development and choice. Some theoreticians and researchers made some researches that apply attachment theory to career development and choice process (Blustein, Prezioso and Schultheiss, 1995; Blustein, Walbridge, Friedlander, Palladino, 1991; Kenny, 1990; Ketterson and Blustein, 1997). Among these researchers, Blustein and others (1995) tested the hypothesis that the characteristics of secure attachment to parents will develop research of one's own, environment and education opportunities. The results of the other research found relations between attachment and career planning (Kenny, 1990), career choice and strengthening attachment (Blustein et al., 1991), exploring the environment (Ketterson ve Blustein, 1997) adapting to career choice (O'Brien, 1996). These researches are structured on adolescent, undergraduate or adult samples.

There is not any research that studies the relationships between children's career development and their attachment to their parents neither in Turkey nor the other foreign countries. Therefore, the purpose of this study is to examine whether attachment to parents of elementary school students (at 6th, 7th and 8th grade) predict their career development. In addition, the purpose of this study is to examine career development of elementary school students according to perceived academic achievement, grade level, education levels of mother and father. The result of this research is expected to present theory related to the role of attachment to parents in career development. Also, we expect it to present some knowledge related to considering connecting to the parents in career guidance and counseling applications.

Method

The study group was comprised of 199 (104 female and 95 male) elementary school students from 6th, 7th, and 8th grade. The participants' ages ranged from 12 to 14 years ($X = 12.88$, $SS = .859$). Participants were of middle socioeconomic status. They were voluntary to participate in the study.

Parent and Peer Attachment Scale – Short form (PPAC-SF. The original PPAC was developed by Amsden & Greenberg (1987) and adopted to Turkish adolescents by Gunaydin, Selcuk, Sumer and Uysal. Parent and peer attachment scales included 12 similar items (e.g., “My parents respect my emotions” and “My friends respect my emotions”). It was scored on a 5-point scale (1 – Never, 5 - Always). The Cronbach Alphas were sufficient in high school and university samples (.73 for Peer Attachment subscale in the high school sample, .79 in university sample; .84 for Parental Attachment subscale in high school sample and .88 in university sample) (Gunaydin, Selcuk, Sumer and Uysal,2005).

Career Development Scale for Childhood (CDSC): Career Development Scale for Childhood (CDSC) which was developed by Schultheiss and Stead (2004)and was adapted by Bacanlı, Özer and Sürücü (2006), was used in order to determine career development levels of students. The theoretical basis of this scale was based of Super's (1990) career development in childhood model. This scale was composed of 52 items which are 3 degree likert type.

Data Analysis

The multiple linear regression analysis technique, t test and one way ANOVA technique were performed to data. The significance level was accepted as .05 in the research.

Results

One multiple regression analysis was conducted to determine in relation to predicting career development (CD). In the first analysis, career development was entered as the dependent variables and secure attachment to mother and father, and gender (dummy variable, base level=female) as the dependent variables. The results of the analysis indicated that the independent variables included included in the model were able to account for 13% of the variance ($R^2 = .13$). Examination of the

standardized beta weights (β) indicated that the strongest predictor was security attachment to mother, followed by gender (for female).

Discussion

The results of this research indicated that attachment to mother and father and gender of the elementary school students accounted for a significant proportion of the variance (13%) of the career development. These results provide additional evidence to support both Attachment Theory of Bowlby (1982) and career development theories (e.g., Super's Self-Concept Theory, 1990; Roe's Need Theory, 1956). On the other hand, the results of this study were consistent with the results of the previous studies in the related literature (Felsman & Blustein, 1999; Ketterson & Blustein, 1997).

The strongest predictors of career development of elementary school students were secure attachment to mother and gender (being a female) variables. These results were consistent with both theoretical views of Super (1990) and Bowlby (1982) and the results of the previous researches.

It was founded that there were significant differences on career development scores to grade level, perceived academic achievement, and the education levels of mother and father. In other words, it can be said that the grade level, perceived academic achievement and the education levels of parents increase the career development levels of the students increase. These results were consistent with previous researches. For example Bacanlı (1995) and Luzzo (1993) found significant differences between low achievers and high achievers on career maturity. Several studies higher levels of career maturity for university students than for high school students (Crites, 1978; Super & Nevill, 1984) .

Some limitations of this study must be clearly pointed out. First, the study group was only of moderate size and was relatively homogeneous, because the participants were mostly from middle socio-economic level. Larger, more heterogeneous samples ought to be used in such students.

In sum, the results of this research contribute to the attachment theory and career development theories can be used together as a theoretical framework for understanding the interrelationships between attachment variables and career development to distinguish which clients may have only attachment problem and which ones might have a career development problem.